

بررسی پژوهش‌های مرتبط با سواد مالی در برنامه درسی مدارس ایران با رویکرد فراتحلیل کیفی

محمود میرزاده کوهشاهی^۱، عبدالحمید آسمان‌دره^۲، نعیمه میرزاده^۳

دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۸ پذیرش: ۱۴۰۲/۳/۱۱

چکیده

پژوهش حاضر باهدف بررسی پژوهش‌های مرتبط با سواد مالی در برنامه درسی مدارس ایران در سال ۱۴۰۲ انجام شده است. روش پژوهش کیفی از نوع فراتحلیل کیفی می‌باشد و جامعه آماری شامل ۱۶۵۰ کار منبع بوده است که ابتدا تعداد ۸۰ منبع بر اساس چکیده انتخاب، سپس ۳۱ منبع بر اساس محتوا گزینش و در نهایت ۱۲ منبع به عنوان منابع مرتبط، با عنوان نمونه آماری انتخاب شده است که برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار چک‌لیست استفاده شد است مطالعات و پژوهش‌های انجام شده در شهرهای مختلف ایران انجام شده‌اند که بیشترین فراوانی در سطح ملی و استان تهران بوده است پس از تحلیل داده‌ها، نتایج پژوهش در مرحله کدگذاری گزینشی نشان داد مهم‌ترین عوامل مرتبط با سواد مالی در برنامه درسی مدارس ایران شامل، شناخت مؤلفه‌های سواد مالی در برنامه درسی، توجه به دانش مالی، مهارت سواد مالی در برنامه درسی، سازمان‌دهی محتوای سواد مالی برنامه درسی، ارزشیابی سواد مالی در برنامه درسی، سواد مالی معلمان در برنامه درسی، طراحی سواد مالی در برنامه درسی، نیازسنجی سواد مالی در برنامه درسی، عوامل تأثیرگذار، شناخت اهداف سواد مالی در برنامه درسی، توجه به رشته علمی سواد مالی در برنامه درسی، عوامل تأثیرگذار بر سواد مالی در برنامه درسی، شناخت مؤلفه‌ها برنامه سواد مالی در محتوا کتاب درسی، عنصر زمان در برنامه درسی سواد مالی، راهبردهای اجرایی مؤثر بر سواد مالی در برنامه درسی، مشارکت معلمان در طراحی برنامه درسی سواد مالی، سواد مالی یادگیرندگان در برنامه درسی می‌باشند

کلیدواژه‌ها: سواد مالی، برنامه درسی، فراتحلیل کیفی، سنتز پژوهی، دانش مالی.

^۱. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی دانشگاه هرمزگان، ایران، نویسنده مسئول، mirzade1371@ut.ac.ir

^۲. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی دانشگاه هرمزگان، ایران.

^۳. دانشجوی کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد حاجی آباد، ایران.

مقدمه

اجرای استراتژی‌های ارتقای سواد مالی^۱ و طراحی سیاست‌های آموزش مالی در مدارس به اولویت بالایی برای سیاست‌گذاران در سراسر جهان تبدیل شده است. (کایزر^۲، ۲۰۲۲) آموزش سواد مالی به یک اولویت جهانی تبدیل شده است و به برنامه تحصیلی مدارس ابتدایی و متوسطه در جهان اضافه شده است. در حال حاضر معلمان پس از گذراندن برخی از دوره‌های حرفه‌ای، مسئولیت آموزش دانش آموزان را بر عهده‌دارند (تفتیان، ۱۳۹۷) نظام آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از مهم‌ترین متولیان رسمی فرهنگ‌سازی در کشور ایران است. این در حالی است که طبق سند تحول بنیادین یکی از اهداف غایی این نظام، پرورش دانش‌آموزانی است که مفاهیم اقتصادی را درک کنند و بتوانند در فعالیت‌های اقتصادی شرکت نمایند (فتاویزی، ۱۳۹۹) سواد مالی یک شایستگی اساسی در جوامع است که به مسئولیت فردی و خودکفایی بستگی دارد با توجه به پیچیدگی ابزارهای مالی و تصمیمات مالی موردنیاز در زندگی روزمره، افراد باید بدانند چگونه از نظر مالی بخوانند و بنویسند. این همچنین در مورد جوانانی که در جامعه‌ای رشد می‌کنند که در آن چشم‌انداز مالی پیچیده است صدق می‌کند در ادبیات، اصطلاح «سواد مالی» معمولاً برای اشاره به دانش مفاهیم و رویه‌های مالی استفاده می‌شود (آماکار^۳، ۲۰۲۰) لذا با توجه به اهمیت سواد مالی در مدارس در این پژوهش تلاش شده است با مروری بر تحقیق‌های انجام‌شده در حوزه سواد مالی در بستر برنامه درسی مدارس به بررسی و مطالعه روند این پژوهش‌ها در سطح ملی پرداخته و تصویر جامعی از این موضوع ارائه دهد تا ضمن دست‌بندی مطالعات مذکور، به مواردی که کمتر توجه شده نیز پرداخته شود. بر همین اساس هدف اصلی این مقاله بررسی پژوهش‌های پیشین مرتبط با سواد مالی دانش‌آموزان و ارائه رهنمودهایی برای هدایت پژوهش‌های آتی برای دانش‌گاہیان و پژوهشگران علاقه‌مند در این حیطه است.

مروری بر ادبیات پژوهش

سواد مالی در سطح بین‌المللی به‌عنوان یک نیاز ضروری برای شهروندان شناخته می‌شود که باید تصمیمات مالی شخصی آگاهانه را در یک سیستم مالی اتخاذ کنند افرادی که فاقد سواد مالی هستند، تمایل به اتخاذ تصمیمات مالی نامناسب دارند که بر وضعیت مالی آن‌ها تأثیر منفی می‌گذارد (گیلنکو^۴، ۲۰۲۱) سواد مالی به‌عنوان وسیله‌ای برای افزایش دانش و هدایت رفتارها، به‌ویژه برای بودجه‌بندی و پس‌انداز شناسایی شده است (پوپوویچ^۵، ۲۰۲۰) علاقه فزاینده‌ای به ارزیابی توانایی افراد برای درک مفاهیم مالی و مدیریت ایمن پس‌انداز و سرمایه‌گذاری وجود دارد که معمولاً از آن به‌عنوان «سواد مالی» یاد می‌شود. این علاقه مبتنی بر اهمیت پس‌انداز و برنامه‌ریزی برای تحقق یک عمر رفاه اقتصادی است و بر اساس این واقعیت ثابت شده است که افراد در حال حاضر با محصولات و خدمات مالی پیچیده‌تر مواجه هستند (کورسینی و جیانلی^۶، ۲۰۲۱) سواد مالی در سراسر جهان مورد توجه فزاینده‌ای قرار گرفته است، زیرا افراد با سواد مالی به‌عنوان مصرف‌کننده، سرمایه‌گذار و پس‌انداز تصمیم‌های منطقی بیشتری اتخاذ می‌کنند که به نوبه خود می‌تواند رشد اقتصادی پایدار را تسهیل کند. بسیاری از کشورها با اجرای طرح‌های مختلف به سواد مالی پرداخته‌اند (اورتن^۷، ۲۰۰۷ به نقل از جانگ^۸، ۲۰۱۴) آموزش سواد مالی نیازمند امکانات و لوازم ویژه‌ای است که نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و عالمانه است. یکی از لوازم تحقق این مهم، تهیه و طراحی محتوای آموزشی مناسب با نیازهای جامعه و سن و ویژگی‌های شناختی دانش‌آموزان است. (فولادوند، ۱۳۹۹) زمانی که تصمیم‌گیری‌های مالی یکی از پیچیده‌ترین رفتارهای انسانی است، افراد برای انتخاب عاقلانه در مدیریت امور مالی به طیف وسیعی از مهارت‌ها نیاز دارند سطح بالاتر سواد مالی در یک جامعه با رفاه بیشتر مرتبط است در نتیجه سواد مالی در سراسر جهان توجه دولت‌ها را به خود جلب کرده اکثر مردم در عموم قادر به درک مفاهیم اساسی مالی از جمله اعداد، ترکیب سود، ارزش زمانی پول، تورم نیستند دانش آموزان امروزه بسیاری چندین سال از دوران جوانی خود را صرف تحصیلات آکادمیک می‌کنند و اکثر دانش‌آموزان درآمد ندارند بنابراین در صورت عدم مدیریت مالی مناسب، بسیاری از آن‌ها به درآمد والدین خود متکی هستند (گیلنکو و چرنووا^۹، ۲۰۲۱) آموزش سواد مالی همچنین باید مفاهیمی مانند فرهنگ، اخلاق، محیط‌زیست و رفاه جامعه را در خود گنجانده باشد تا در بین جوانان ما این آگاهی ایجاد شود که تصمیماتی که می‌گیرند می‌تواند اطرافیان و نسل‌های آینده را نیز تحت تأثیر قرار دهد. (وارنر و آنیلو^{۱۰}، ۲۰۱۲) به نقل جایارامان و جامبوناتان^{۱۱}، ۲۰۱۸) از همچنین نباید قدرت مشارکت والدین جامعه و فناوری در بهبود سواد مالی را دست‌کم گرفت والدین نقش قدرتمندی در آموزش انتخاب‌های مالی و رفاه مالی به فرزندان خود دارند. از این رو مشارکت والدین به‌عنوان شریک در آموزش مالی فرزندان بسیار مهم است. در نهایت،

۱: Financial knowledge

۲: Kaiser

۳: MAQIAR

۴: Gilenko

۵: Popovich

۶: Corsini and Giannelli

۷: Orton

۸: Jang

۹: Gilenko and Chernova

۱۰: Warner and Aniello

۱۱: Jayaraman and Jambonathan

آموزش کافی معلمان برای آموزش سواد مالی به شیوه‌ای یکپارچه که دانش آموزان را قادر می‌سازد تا به استفاده فعال از دانش مالی خود تبدیل شوند، بسیار مهم است. همچنین معلمان باید در استفاده مناسب از فناوری برای آموزش محتوا و مشارکت فعال دانش آموزان آموزش ببینند (جایارامان و جامبوناتان، ۲۰۱۸) از زمان بحران مالی، سواد مالی علاقه فزاینده‌ای را در میان محققان و سیاست‌گذاران به خود جلب کرده است، زیرا شواهد تجربی بین‌المللی وجود دارد که سواد مالی در بین بزرگسالان و دانش آموزان ضعیف است (برول، ۲۰۱۹). یک برنامه درسی استاندارد شده سواد مالی تضمین می‌کند که همه دانش آموزان در یک سیستم مدرسه دانش مالی دریافت می‌کنند که به آن‌ها حمایت لازم را برای تصمیم‌گیری آگاهانه در مورد مدیریت پول و اعمال رفتار مالی مناسب ارائه می‌دهد (ماکسول چون^۳، ۲۰۲۰). اودولاس در نتایج پژوهش خود اشاره دارد که دانش مالی به دلیل بی‌ثباتی بازارهای جهانی، اطلاعات نامتقارن در آن بازارها، افزایش پیچیدگی محصولات مالی و رشد سریع فزاینده فناوری مالی (فین تک) به یک مهارت ضروری تبدیل شده است. دانش آموزان پسر، دانش آموزانی که سوابق هزینه‌ها را نگه می‌دارند یا پدرشان تحصیلات عالی دارد، سواد مالی بیشتری دارند همچنین دانش آموزان باسواد مالی بهتر می‌توانند با یک شوک مالی غیرمنتظره کنار بیایند (اودولاس^۴، ۲۰۲۰). محمودی در پژوهش خود اشاره دارد موفقیت در زندگی مستلزم تعدادی مهارت استراتژیک است که یکی از آن‌ها مهارت‌های سوادآموزی از جمله مهارت‌های سواد مالی است مهارت‌های سواد مالی در اختیار داشتن مجموعه‌ای از مهارت‌ها و دانش است که به فرد اجازه می‌دهد با تمام منابع مالی خود تصمیمات آگاهانه و مؤثری اتخاذ کند سواد مالی شامل جنبه‌هایی از مهارت‌های اساسی برای دستیابی به زندگی بهتر و جلوگیری از مشکلات مالی است (محمودی، ۲۰۲۱). نتایج پژوهش کواچ و کوروشلکی نشان داد سواد مالی دانش آموزان دبیرستانی در سطح پایینی قرار دارد (۲۰۲۱) ارنر^۵ در پژوهش خود بیان می‌کند که دانش آموزان پس از فارغ‌التحصیلی از دبیرستان با تصمیمات مالی پیچیده‌تر و مهم‌تری روبرو می‌شوند دانش آموزان دختر از سطح سواد مالی پایین‌تری برخوردار هستند و همین‌طور بیان می‌کنند که سواد مالی با مهارت‌های ریاضی مرتبط هستند (ارنر، ۲۰۱۶) به‌رغم این، هنوز کمبودهایی در این حوزه وجود دارد که تحقیق حاضر باهدف انجام فرا تحلیلی بر پژوهش‌های بررسی پژوهش‌های مرتبط با سواد مالی در برنامه درسی مدارس درصدد ارائه راهکارهایی برای رفع این موانع و باز کردن افق جدیدی پیش روی آن است. در همین راستا سؤالات پژوهش عبارت‌اند از: ۱. مؤلفه‌های مرتبط با سواد مالی دانش آموزان کدام است؟ ۲. پژوهشگران در مقاله‌های مختلف به چه نتایجی درباره سواد مالی دانش آموزان دست یافته‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی^۶ انجام شده است و به دلیل وجود اسناد زیاد در زمینه سواد مالی از روش فرا تحلیل کیفی یا همان سنتز پژوهی استفاده شده است. فرا تحلیل کیفی نوعی روش علمی است که در آن پژوهشگر نتایج تعدادی از مطالعات اولیه برای پاسخگویی به سؤال پژوهشی خود، تحلیل و نتیجه‌گیری جدیدی را به دست می‌آورد. فرا تحلیل کیفی با سنتز پژوهی منبعی برای پیدا کردن، ارزشیابی، ترکیب و در صورت نیاز، جمع‌بندی آماری به مستندات و مقاله‌های می‌باشد که پیش‌ازاین پیرامون یک موضوع خاص به رشته تحریر درآمده‌اند؛ بنابراین اطلاعات این پژوهش از طریق مطالعه اسنادی (کتابخانه‌ای) و جست‌وجو در پایگاه‌های اینترنتی نشریه‌های علمی پژوهشی داخل کشور نظیر؛ (علم‌نت، ایران‌داک، مقاله‌ها جهاد دانشگاهی، مگ ایران، نورمگز، سیولیکا)، با موضوع سواد مالی در برنامه درسی مدارس ایران در ده سال گذشته (۱۳۹۲ تا ۱۴۰۲) گردآوری شده است در پژوهش حاضر، جهت تحلیل یافته‌ها از الگوی شش مرحله‌ای سنتز پژوهی روبرتس که شامل مراحل ۱-شناسایی نیاز، اجرای جست‌وجوی مقدماتی، شفاف‌سازی نیاز، ۲-اجرای پژوهش به‌منظور بازیابی مطالعات ۳-گزینش، پالایش و سازمان‌دهی مطالعات، ۴-چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل، ۵-پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآورده‌های ملموس ۶-ارائه‌ی نتایج استفاده شد.

یافته‌ها

در این با توجه به الگوی شش مرحله‌ای روبرتس به تحلیل هر یک از مراحل پرداخته می‌شود

مرحله اول: شناسایی نیاز، اجرای جست‌وجوی مقدماتی، شفاف‌سازی نیاز

-
- ۱۰: Jayaraman and Jambonathan
 - ۱۱: Brule
 - ۱۲: Maxwell Chun
 - ۱۳: Odulas
 - ۱۴: Earner
 - ۱۵: Qualitative approach

سواد مالی به عنوان وسیله‌ای برای افزایش دانش و هدایت رفتارها، به‌ویژه برای بودجه‌بندی و پس‌انداز شناسایی شده است (پوپوویچ^۱، ۲۰۲۰) علاقه فزاینده‌ای به ارزیابی توانایی افراد برای درک مفاهیم مالی و مدیریت ایمن پس‌انداز و سرمایه‌گذاری وجود دارد که معمولاً از آن به عنوان "سواد مالی" یاد می‌شود. این علاقه مبتنی بر اهمیت پس‌انداز و برنامه‌ریزی برای تحقق یک عمر رفاه اقتصادی است و بر اساس این واقعیت ثابت شده است که افراد در حال حاضر با محصولات و خدمات مالی پیچیده‌تر مواجه هستند (کورسینی و جیانلی^۲، ۲۰۲۱) در کشور ما نیز دانش سواد مالی در مدارس به آن‌ها کمک می‌کنند تا بتوانند مشکلات مالی خود را به بهترین شکل مدیریت کنند تا در رسیدن به اهداف و عملکرد مدرسه موفق‌تر باشند

مرحله دوم: اجرای پژوهش به منظور بازیابی مطالعات

این مرحله به جست‌وجوی منظم منابع مربوط باهدف اصلی پژوهش اختصاص دارد در این راستا ابتدا از طریق جست‌وجوی کلیدواژه‌هایی مرتبط با پژوهش نظیر، سواد مالی، دانش مالی، دانش مالی در مدارس از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی مانند Sid، Normagas، Magiram، پرتال جامع علوم انسانی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران و جویشگر فارسی علم نت و همچنین پایگاه‌های اطلاعاتی در خارج از جمله؛ Sage، Emerald، Scopus، Database Scholar، Science Direct، ProQuest، Springlink، Worldscientific، Taylor & Francis، Information Scientific، Eric و Google، شناسایی شدند

مرحله سوم: گزینش، پالایش و سازمان‌دهی مطالعات

در این مرحله به داوری دربارۀ تعیین مطالعات مرتبط با اهداف پژوهش پرداخته می‌شود. برای این کار نیازمند تدوین ملاک‌های برای گزینش و دسته‌بندی مطالعات است که این ملاک‌ها شامل ملاک‌های وردی و ملاک‌های خروجی می‌باشند در ملاک‌های وردی پژوهش‌های مرتبط با اهداف پژوهش وارد مرحله تحلیل می‌شود و پژوهش‌های غیر مرتبط باهدف پژوهش از مرحله داوری و تحلیل حذف می‌شوند بر اساس ملاک‌های لازم و مرتبط باهدف پژوهش ۱۶۵۰ عنوان پژوهشی با کلیدواژه سواد مالی مورد بررسی قرار گرفت. با جست‌جوی دقیق‌تر کلیدواژه‌های مرتبط نظیر (سواد مالی دانش آموزان، مدرسه، برنامه درسی) ۱۵۷۰ کار پژوهشی رد شدند زیرا با عنوان پژوهش حاضر مرتبط نبودند و ۸۰ پژوهش باقی‌مانده مورد بررسی قرار گرفتند. پس از بررسی دقیق‌تر ۶۸ مورد دیگر نیز کنار گذاشته شد و در نهایت ۱۲ کار پژوهشی مرتبط با موضوع پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند.

مرحله چهارم: چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل

در این مرحله با توجه به این که هدف فرا تحلیل کیفی یا همان سنتز پژوهی کاربردی باشد یا بنیادی پژوهشگر تصمیم می‌کند که چگونه داده‌های خود را ارائه دهد اگر هدف فرا تحلیل کیفی بنیادی باشد داده‌ها در قالب جداول بیان می‌شوند اگر هدف کاربردی باشد داده‌ها در قالب مدل یا الگوی جدید ارائه می‌شوند اگر هدف هم بنیادی باشد و هم کاربردی نتایج در قالب الگو و جداول ارائه می‌شوند در این تحقیق ابتدا داده‌ها در قالب جدول و سپس در قالب الگو ارائه می‌شوند

جدول شماره ۱. اطلاعات توصیفی پژوهش‌های نمونه آماری

عنوان	شرح عنوان	فراوانی	درصد فراوانی
قالب مقالات	علمی پژوهشی	۱۲	۱۰۰
سال انتشار مقالات	۱۳۹۲	۱	۸.۳
	۱۳۹۵	۱	۸.۳
	۱۳۹۶	۱	۸.۳
	۱۳۹۷	۲	۱۶.۶
	۱۳۹۸	۱	۸.۳
	۱۳۹۹	۲	۱۶.۶
	۱۴۰۰	۲	۱۶.۶
	۱۴۰۱	۲	۱۶.۶

۳: Popovich

۲: Corsini and Giannelli

مرحله پنجم: پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآورده‌های ملموس

جدول شماره ۲. نتایج پژوهش‌های نمونه آماری

کد مقاله	محققین و سال انتشار	یافته‌های پژوهش
۱	علیرضا ناصر المعمار و همکاران (۱۳۹۹)	نتایج حاصل از پژوهش نشان دادند که مؤلفه‌های آموزش سواد مالی دانش آموزان دوره اول متوسطه شامل مؤلفه‌های آموزش دانش مالی، آموزش ارتباط مالی، توانمندسازی مالی، آموزش رفتار مالی، اعتماد مالی، نظارت مالی است.
۲	مهر محمدی و همکاران (۱۳۹۶)	نتایج پژوهش حاکی از آن است که اشتراک کشورهای منتخب در اهداف تربیت اقتصادی در دو حیطه دانش و مهارت است و تفاوت سه کشور، در تأکید کشور استرالیا بر توانایی به کارگیری دانش، مهارت و ارزش‌ها به صورت توأمان هست. در زمینه شیوه سازمان‌دهی، تلفیق درون موضوعات درسی مختلف به ویژه درس مطالعات اجتماعی به منزله موضوع درسی مشترک میان کشورها مطرح است و نهایتاً در زمینه فرصت‌های یادگیری بر استفاده از روش‌های فعالیت-محور، کاوشگری، پرسشگری و مناظره همراه با فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات تأکید شده و تفاوت در ارج نهادن کشور چین به سواد اقتصادی در حکم یک فعالیت فوق برنامه است
۳	نوروزی و همکاران (۱۴۰۱)	ابزار سنجش سوادمانی مدیران مدارس در سه حیطه سوادمانی تخصصی، عمومی و عملکرد و پیامدهای سوادمانی مدیران مدارس تدوین شده است. بر اساس نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود که مدیران مناطق آموزش و پرورش و مؤسسان مدارس در انتصاب و گزینش مدیران، سوادمانی را لحاظ کنند و از ابزار این پژوهش برای سنجش سوادمانی مدیران مدارس استفاده کنند.
۴	موسی پور و همکاران (۱۴۰۱)	حاصل این پژوهش طراحی الگوی برنامه درسی معتبری جهت آموزش سواد مالی برای دانش آموزان دوره ابتدایی بود که دارای ۲۱ شاخص به عنوان اهداف، ۲۶ شاخص برای محتوا، ۱۹ شاخص برای روش تدریس و ۸ شاخص برای روش‌های ارزشیابی برنامه درسی هست. الگوی طراحی شده می‌تواند راهنمای فرایند برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی برنامه درسی باشد.
۵	امیری و همکاران (۱۳۹۷)	نتایج پژوهش نشان می‌دهد از ۱۵۴ امتیاز ممکن در پرسشنامه، میانگین نمره سواد مالی دانش آموزان ۹۰ است که نشان‌دهنده ناچیز بودن سواد مالی در بین دانش آموزان این مقطع است. همچنین از بین متغیرهای بررسی شده، نمره ریاضی دانش آموز، پایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده، سطح تحصیلات و اشتغال مادر در سطح اطمینان ۹۵ درصد بر سطح سواد مالی دانش آموز اثرگذار بوده است.
۶	میر عرب (۱۳۹۷)	با توجه به نقش روش و اهداف کتاب‌های درسی در سواد اقتصادی دانش آموزان، ضروری است معلمان و مؤلفان کتاب‌های درسی، به مؤلفه‌های سواد اقتصادی خصوصاً مؤلفه توجه به کسب و کار، کسب حلال، حفظ و توسعه ثروت و کارآفرینی، توجه لازم را داشته باشند.
۷	فیروزیان (۱۳۹۸)	بنابراین با توجه به پیشینه غنی آموزش مفاهیم مالی از طریق برنامه درسی ریاضی در گذشته، توصیه می‌شود که آموزش و ارتقای سواد مالی و توانایی تصمیم‌گیری مالی، با درس گرفتن از گذشته و الگوهای جدید جهانی، به شکلی منسجم و هدفمند، با برنامه درسی ریاضی تلفیق شود
۸	بابایی و همکاران (۱۳۹۵)	به منظور بررسی رابطه‌ی سواد مالی و ویژگی‌های جمعیت شناختی از آزمون من ویتنی و کروسکال والیس استفاده شده است. نتایج نشان داده است که وضعیت سواد مالی کارکنان در سطح مطلوبی نیست. همچنین سواد مالی با جنسیت، سن سطح تحصیلات، محل سکونت (شهر یا روستا)، رشته تحصیلی، وضعیت تأهل، سطح درآمد و سنوات خدمت کارکنان ارتباط دارد
۹	احمدی و همکاران (۱۳۹۳)	داده‌های حاصل از فرآیند تحلیل محتوا حاکی از آن است که میزان توجه به هر یک از مؤلفه‌های سواد مالی و اقتصادی در محتوای کتاب‌های درسی متفاوت است؛ ضمناً به مؤلفه‌های سواد اقتصادی بیشتر از سواد مالی پرداخته شده است. با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و نقش سواد مالی و اقتصادی در دنیای امروز، تأکید بیشتر بر مؤلفه‌های سواد مالی و اقتصادی در محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی بیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد.
۱۰	خدا پناه و همکاران (۱۴۰۰)	یافته‌ها نشان داد که نیازها، سیاست‌ها و اهداف اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی زمینه‌ساز تدوین و اجرای برنامه درسی سواد مالی دوره ابتدایی اند. مهم‌ترین راهبردهای اجرای برنامه درسی سواد مالی دربرگیرنده اقدامات آموزشی و ساختاری مانند غنی‌سازی برنامه درسی، فراهم ساختن امکانات دسترسی به منابع آموزشی، مشارکت معلمان در تولید برنامه درسی، ایجاد بستر همکاری‌ها بین سازمان‌های مالی با آموزش و پرورش، تبادل افکار و ایده‌های آموزشی بین کلاس‌ها و مدارس، همکاری سازمان‌ها در امر گسترش نوآوری‌های آموزشی در حیطه سوادمانی، تعامل مستمر با مراکز آموزشی و پرورشی حوزه مالی و توسعه تجهیزات آموزش مالی است.
۱۱	سلیمی پور و همکاران (۱۳۹۲)	درحالی که میانگین امتیاز سواد مالی دانش آموزان مقطع متوسطه کمتر از ۶۰ بوده است. در مجموع نتایج حاصل از کاربرد روش آماری حکایت از عدم کفایت سواد مالی دانش آموزان مقطع متوسطه استان یزد داشت.
۱۲	حاتمی و همکاران (۱۴۰۰)	بر اساس نتایج حاصل، ویژگی‌های مؤلفه اهداف برنامه درسی سواد مالی بدین صورت اولویت‌بندی گردید: (۱) آماده‌سازی نوجوانان در مدیریت امور مالی؛ (۲) حصول امنیت مالی در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی؛ (۳) برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت مالی؛ (۴) آینده‌نگری و مسئولیت‌پذیری مالی؛ (۵) خودکارآمدی مالی و کارآفرینی؛ (۶) ایجاد نگرش انتقادی نسبت به مسائل

مالی؛ ۷) تقویت قدرت تجزیه و تحلیل و حل مسائل مالی و ۸) برونی سازی ارزش های دینی و اخلاقی. همچنین، تدوین استانداردهای ملی سواد مالی پیشنهاد شد.	
--	--

جدول شماره ۳. مرحله کد گذاری پژوهش های نمونه آماری

کد مقاله	کد گذاری باز	کد گذاری محوری	کد گذاری گزینشی
۱	مؤلفه های آموزش دانش مالی، آموزش ارتباط مالی، توانمندسازی مالی، آموزش رفتار مالی، اعتماد مالی، نظارت مالی	آموزش سواد مالی، دانش مالی،	شناخت مؤلفه های سواد مالی در برنامه درسی
۲	اهداف تربیت اقتصادی در دو حیطه دانش و مهارت شیوه سازمان دهی، تلفیق درون موضوعات درسی مختلف به ویژه درس مطالعات	دانش مالی، مهارت مالی، سازمان دهی برنامه درسی مالی در کتاب ها	توجه به دانش، مهارت سواد مالی در برنامه درسی سازمان دهی محتوای سواد مالی برنامه درسی
۳	ابزار سنجش سوادمانی لحاظ سواد مالی در گزینش مدیران مدارس	ارزیابی سواد مالی دانش آموزان، سواد مالی کارکنان مدرسه	ارزشیابی سواد مالی در برنامه درسی سواد مالی معلمان در برنامه درسی
۴	طراحی الگوی برنامه درسی معتبری جهت آموزش سواد مالی برای دانش آموزان روش های ارزشیابی برنامه درسی راهنمای فرایند برنامه ریزی، اجرا و ارزشیابی برنامه درسی	طراحی برنامه درسی سواد مالی، ارزیابی سواد مالی، طراحی برنامه ریزی درسی سواد مالی	ارزشیابی سواد مالی در برنامه درسی طراحی سواد مالی در برنامه درسی
۵	میانگین نمره سواد مالی دانش آموزان نمره ریاضی دانش آموز، پایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده، سطح تحصیلات و اشتغال مادر	توجه به وضع موجود سواد مالی، محرک های مؤثر در سواد مالی، اهمیت بعضی دروس در سواد مالی	نیازسنجی سواد مالی در برنامه درسی، عوامل تأثیرگذار بر برنامه سواد مالی
۶	نقش روش و اهداف کتاب های درسی در سواد اقتصادی دانش آموزان توجه لازم معلمان و مؤلفان کتاب های درسی، به مؤلفه های سواد اقتصادی خصوصاً مؤلفه توجه به کسب و کار، کسب حلال، حفظ و توسعه ثروت و کار آفرینی،	توجه به اهداف سواد مالی در درس دانش آموزان، سواد مالی معلمان،	شناخت اهداف سواد مالی در برنامه درسی
۷	توجه به پیشینه غنی آموزش مفاهیم مالی از طریق برنامه درسی ریاضی	سواد مالی در درس خاص	توجه به رشته علمی سواد مالی در برنامه درسی

عوامل تأثیرگذار بر سواد مالی در برنامه درسی	توجه به سایر مؤلفه‌های تأثیرگذار به سواد مالی، سواد مالی کارکنان مدرسه سواد مالی خانواده	رابطه‌ی سواد مالی و ویژگی‌های جمعیت شناختی وضعیت سواد مالی کارکنان مدرسه در سطح مطلوبی همچون سواد مالی با جنسیت، سن سطح تحصیلات، محل سکونت (شهر یا روستا)، رشته تحصیلی، وضعیت تأهل، سطح درآمد و سنوات خدمت کارکنان ارتباط دارد	۸
شناخت مؤلفه‌ها برنامه سواد مالی در محتوا کتاب درسی عنصر زمان در برنامه درسی سواد مالی	توجه به مؤلفه‌های سواد مالی در محتوای کتاب	میزان توجه به هر یک از مؤلفه‌های سواد مالی و اقتصادی در محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی	۹
راهبردهای اجرایی مؤثر بر سواد مالی در برنامه درسی مشارکت معلمان در طراحی برنامه درسی مالی	توجه به سایر عوامل تأثیرگذار مشارکت معلمان در تولید برنامه درسی همکاری فرا سازمانی	نیازها، سیاست‌ها و اهداف اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی زمینه‌ساز تدوین و اجرای برنامه درسی سواد مالی دوره ابتدایی مهم‌ترین راهبردهای اجرای برنامه درسی سواد مالی دربرگیرنده اقدامات آموزشی مشارکت معلمان در تولید برنامه درسی ایجاد بستر همکاری‌ها بین سازمان‌های مالی با آموزش و پرورش	۱۰
نیازسنجی سواد مالی یادگیرندگان در برنامه درسی	توجه به وضع موجود سواد مالی	عدم کفایت سواد مالی دانش آموزان	۱۱
شناخت مؤلفه‌ها سواد مالی در برنامه درسی	توجه به مؤلفه‌های سواد مالی	مؤلفه‌های اهداف برنامه درسی سواد مالی	۱۲

مرحله ششم: ارائه‌ی نتایج

پژوهش حاضر بر آن است تا با رویکردی فرا تحلیلی کیفی بر پژوهش‌های انجام‌شده با موضوع سواد مالی در برنامه درسی مدارس جمهوری اسلامی ایران تصویر روشن و جامعی از روند تحقیقات صورت گرفته در این حوزه مطالعاتی در سطح ملی فراهم کند نتایج فرا تحلیل کیفی نشان می‌دهد که طی ده سال گذشته مطالعات انجام‌شده در حوزه مدیریت سواد مالی در برنامه درسی مدارس روند روبه رشدی داشته که گواه آن بیش از ۱۲ مقاله است در نمونه‌های مورد بررسی پس از مراحل کدگذاری در سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی کدهای به دست آمد در مرحله کدگذاری باز کدهای به دست آمده شامل مؤلفه‌های آموزش دانش مالی، آموزش ارتباط مالی، توانمندسازی مالی، آموزش رفتار مالی، اعتماد مالی، نظارت مالی، اهداف تربیت اقتصادی در دو حیطه دانش و مهارت، شیوه سازمان‌دهی، تلفیق درون موضوعات درسی مختلف به‌ویژه درس مطالعات، ابزار سنجش سواد مالی، لحاظ سواد مالی در گزینش مدیران مدارس، طراحی الگوی برنامه درسی معتبری جهت آموزش سواد مالی برای دانش‌آموزان، روش‌های ارزشیابی برنامه درسی، راهنمای فرایند برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی برنامه درسی، میانگین نمره سواد مالی دانش‌آموزان، نمره ریاضی دانش‌آموز، پایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده، سطح تحصیلات و اشتغال مادر، نقش روش و اهداف کتاب‌های درسی در سواد اقتصادی دانش‌آموزان، توجه لازم معلمان و مؤلفان کتاب‌های درسی، به مؤلفه‌های سواد اقتصادی خصوصاً مؤلفه توجه به کسب‌وکار، کسب حلال، حفظ و توسعه ثروت و کارآفرینی، توجه به پیشینه غنی آموزش مفاهیم مالی از طریق برنامه درسی ریاضی، رابطه‌ی سواد مالی و ویژگی‌های جمعیت شناختی، وضعیت سواد مالی کارکنان مدرسه در سطح مطلوبی، همچنین سواد مالی با جنسیت، سن سطح تحصیلات، محل سکونت (شهر یا روستا)، رشته تحصیلی، وضعیت تأهل، سطح درآمد و سنوات خدمت کارکنان ارتباط دارد، میزان توجه به هر یک از مؤلفه‌های سواد مالی و اقتصادی در محتوای

کتاب‌های درسی، مؤلفه‌های سواد مالی و اقتصادی در محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، نیازها، سیاست‌ها و اهداف اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی زمینه‌ساز تدوین و اجرای برنامه درسی سواد مالی دوره ابتدایی، مهم‌ترین راهبردهای اجرای برنامه درسی سواد مالی دربرگیرنده اقدامات آموزشی، مشارکت معلمان در تولید برنامه درسی، ایجاد بستر همکاری‌ها بین سازمان‌های مالی با آموزش و پرورش، عدم کفایت سواد مالی دانش‌آموزان، مؤلفه اهداف برنامه درسی سواد مالی می‌باشند در مرحله کدگذاری محوری کدهای به‌دست‌آمده شامل آموزش سواد مالی، دانش مالی، مهارت مالی، سازمان‌دهی برنامه درسی مالی در کتاب‌ها، ارزیابی سواد مالی دانش‌آموزان، سواد مالی کارکنان مدرسه، طراحی برنامه درسی سواد مالی، ارزیابی سواد مالی، طراحی برنامه‌ریزی درسی سواد مالی، توجه به وضع موجود سواد مالی، محرک‌های مؤثر در سواد مالی، اهمیت بعضی دروس در سواد مالی، توجه به اهداف سواد مالی در دروس دانش‌آموزان، سواد مالی معلمان، سواد مالی در دروس خاص، توجه به سایر مؤلفه‌های تأثیرگذار به سواد مالی، سواد مالی کارکنان مدرسه، سواد مالی خانواده، توجه به مؤلفه‌های سواد مالی در محتوای کتاب، توجه به سایر عوامل تأثیرگذار، مشارکت معلمان در تولید برنامه درسی، همکاری فرا سازمانی، توجه به وضع موجود سواد مالی، توجه به مؤلفه‌های سواد مالی می‌باشند این نتایج با نتایج پژوهش امیری و همکاران (۱۳۹۷) و نتایج پژوهش امیری و همکاران هم‌راستا بودند در مرحله کدگذاری گزینشی کدهای به‌دست‌آمده شامل شناخت مؤلفه‌های سواد مالی در برنامه درسی، توجه به دانش، مهارت سواد مالی در برنامه درسی، سازمان‌دهی محتوای سواد مالی برنامه درسی، ارزشیابی سواد مالی در برنامه درسی، سواد مالی معلمان در برنامه درسی، ارزشیابی سواد مالی در برنامه درسی، طراحی سواد مالی در برنامه درسی، نیازسنجی سواد مالی در برنامه درسی، عوامل تأثیرگذار بر برنامه درسی، شناخت اهداف سواد مالی در برنامه درسی، توجه به رشته علمی سواد مالی در برنامه درسی، عوامل تأثیرگذار بر سواد مالی در برنامه درسی شناخت مؤلفه‌ها برنامه سواد مالی در محتوا کتاب درسی، عنصر زمان در برنامه درسی سواد مالی، راهبردهای اجرایی مؤثر بر سواد مالی در برنامه درسی، مشارکت معلمان در طراحی برنامه درسی سواد مالی، نیازسنجی سواد مالی یادگیرندگان در برنامه درسی شناخت مؤلفه‌ها سواد مالی در برنامه درسی می‌باشند که این نتایج با نتایج پژوهش حاتمی و همکاران (۱۴۰۱) هم‌راستا بودند.

منابع

- میر عرب، رضا، حاجی تبار فیروزجایی، محسن، آریا نفر، سمیه (۱۳۹۷). تحلیل مؤلفه‌های سواد اقتصادی کتاب‌های درسی دوره دوم متوسطه از دیدگاه معلمان و دانش آموزان، دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی.
- فولادوند، عطیه (۱۳۹۹). طراحی و اعتباریابی محتوای آموزشی سواد مالی برای دانش آموزان دوره دوم ابتدایی، دانشگاه علامه، در قالب پایان‌نامه.
- قناویزی، نرگس (۱۳۹۹). بررسی تأثیر آموزش سواد مالی به روش GISS بر کاهش مصرف‌گرایی دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان کاشان، دانشگاه کاشان در قالب پایان‌نامه.
- تفتیان، اکرم و عضدی، امیرعلی و رجل، محمد (۱۳۹۷). آموزش سواد مالی و برنامه درسی دانش‌آموزان، دومین کنفره بین‌المللی و سومین توانمندسازی جامعه در حوزه علوم انسانی و مطالعات تربیتی، تهران.
- Kaiser T. Lusardi. A. Menkhoff, L. & Urban, C. (۲۰۲۲). Financial education affects financial knowledge and downstream behaviors. *Journal of Financial Economics*, 145(۲), ۲۵۵-۲۷۲.
- Amagir, A. Groot, W. van den Brink, H. M. & Wilschut, A. (۲۰۲۰). Financial literacy of high school students in the Netherlands: knowledge, attitudes, self-efficacy, and behavior. *International Review of Economics Education*, 34, ۱۰۰-۱۸۵.
- Gilenko, E. & Chernova, A. (۲۰۲۱). Saving behavior and financial literacy of Russian high school students: An application of a copula-based bivariate probit-regression approach. *Children and Youth Services Review*, 127, ۱۰۶۱۲۲.
- Gilenko, E. & Chernova, A. (۲۰۲۱). Saving behavior and financial literacy of Russian high school students: An application of a copula-based bivariate probit-regression approach. *Children and Youth Services Review*, 127, ۱۰۶۱۲۲.
- Popovich, J. J. Loibl, C. Zirkle, C. & Whittington, M. S. (۲۰۲۰). Community college students' response to a financial literacy intervention: An exploratory study. *International Review of Economics Education*, 34, ۱۰۰-۱۸۲.
- Jang, K. Hahn, J. & Park, H. J. (۲۰۱۴). Comparison of financial literacy between Korean and US high school students. *International Review of Economics Education*, 16, ۲۲-۳۸.
- Corsini, L. & Giannelli, G. C. (۲۰۲۱). Economics education and financial literacy acquisition: Evidence from a field experiment. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 32, ۱۰۰۵۵۶.
- Jayaraman, J. D. & Jambunathan, S. (۲۰۱۸). Financial literacy among high school students: Evidence from India. *Citizenship, Social and Economics Education*, 17(۳), ۱۶۸-۱۸۷.
- Philippas, N. D. & Avdoulas, C. (۲۰۲۰). Financial literacy and financial well-being among generation-Z university students: Evidence from Greece. *The European Journal of Finance*, 26(۴-۵), ۳۶۰-۳۸۱.
- Mahmoudi, A. Listiyani, D.H. (n.d). Analysis of students' financial literacy skills in teaching and learning mathematics. Physics magazine. Conference series. Bristol: IOP Press.
- Kovács, P. Kuruczleki, É. Rácz, T. A. & Lipták, L. (۲۰۲۱). Survey of Hungarian high school students' financial literacy in the last ۱۰ years based on the Econventio test. *PÉNZÜGYI SZEMLE/PUBLIC FINANCE QUARTERLY (1963-)*, 66(۲), ۱۷۵-۱۹۴.
- Erner, C. Goedde-Menke, M. & Oberste, M. (۲۰۱۶). Financial literacy of high school students: Evidence from Germany. *The Journal of Economic Education*, 47(۲), ۹۵-۱۰۵.
- Ho, Maxwell Chun Singh; Lee, Daphne Hui Lin (۲۰۲۰) Effects of school banding on students' financial literacy acquisition in a standardized financial literacy curriculum. Researcher of education in Asia and the Pacific. Singapore: Springer Singapore.
- Brühl, V. (۲۰۱۹). Financial literacy among German students at secondary schools: Some empirical evidence from the state of Hesse. *Applied Economics Quarterly*, (۴), ۲۹۹-۳۲۶.